

Az Országos Erdészeti Egyesület most iktatta munkatervébe a természetvédelmi kérdésekkel való rendszeres foglalkozást. E sorok rendeltetése az, hogy ebből az alkalomból felfrissítsék az erdészek számára egyáltalán nem új természetvédelmi gondolatot.

*I. Varga:* ЛЕСНИЧЕСТВО И ОХРАНА ПРИРОДЫ.

Практическая охрана природы и в Венгрии тесно связана с лесным хозяйством. Руководит охраной природы. Учреждение по охране природы, подведомственное непосредственно Совету Министров. Уход за заповедниками осуществляют лесхозы на лесной территории в настоящее время имеются заповедники размером 8149 га. Общество лесоводов Венгрии приняло в свой план работ систематически заниматься вопросами охраны природы.

*Varga I.:* FORSTWIRTSCHAFT UND NATURSCHUTZ.

Der praktische Naturschutz steht auch in Ungarn in enger Beziehung zur Forstwirtschaft. Das Naturschutzamt ist unmittelbar dem Ministerrat unterstellt, es besorgt für die Lenkung des Naturschutzes. Die geschützten Flächen werden von den Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieben betreut. Die Ausdehnung der in den Wäldern bezeichneten Naturschutzflächen beträgt derzeit insgesamt 8149 ha. Der ungarische Landesforstverein hat die regelmäßige Behandlung der Fragen des Naturschutzes in seinen Arbeitsplan aufgenommen.

## Egy ittfelejtett őstölgyesről

KOVÁCS JÓZSEF

Az Ecsedi láptól alig néhány kilométerre tisztásokkal, nyírlápokkal váltakozó őstölgyes áll — a Fényi erdő. Nevét az országhatáron túlra került Mezőfény községtől kapta. Most Aporligetet vallja magáénak; a határ másik részén van Bátorliget, ez a növénytársulási rezervátum, ahol alig száz holdnyi területen érdekes módon találkozik a magas hegység, a tőzegláp és a szibériai síkság növényvilága.

A régmúlt idők tulajdonjogi viszonyairól ma is meglevő levéltári adatok tanúskodnak. Ezek egyike szerint az erdő már 1381 előtt a Károlyi család birtoka.

Évszázadokig hársas-tölgyes volt. A hárs nagyobbarányú előfordulására következtetni lehet a szomszédos pusztateremiek egykori jelentéséből, amit az ecsedi udvarbíróhoz küldtek 1648-ban: „Amint pedig az falubeliek praetendálják az batoriak potensebb emberek lévén az hárs hánytással igen vesztegetik az erdőt, melyet hogy eligazítson az ecsedi udvarbíró uram kívántatik.” A hárskéreg hántása az adatok szerint évszázadokig tartott. Tehát feltehető, hogy a hársak eltűnését nem a lecsapolások következtében megváltozott ökológiai viszonyok, hanem a nyírbátori szőlősgazdák okozták, akik a háncsot annak idején szőlőkötözésre használták.

A Fényi erdőt ma kettészeli az országhatár. A hozzánk tartozó erdő kiterjedése mindössze 756 ha. Ebből az Országos Természetvédelmi Tanács 1660/1953. sz. határozatával mintegy 340 ha-t természetvédelmi területté nyilvánított. A határozat indoklása: „A védett terület sok tekintetben hasonlít a közelében elterülő bátorligeti ősláphoz, előnye vele szemben, hogy itt az erdő még áll, évszázados tölgyekkel, a nedvesebb helyeken magaskőrís, a szárazabb részekben ezüsthárs csoportokkal. Az egész Nyírségben nincs több ilyen eredeti őállapotban megmaradt állomány, mely a jégkorszak utáni beerdősülés minden fázisának botanikai emlékeit épségben megőrizte”. E rövid és tömör kifejezések a természetvédelem időszerűségét és szükségességét kellőképpen dokumentálják.

A terület erdőtípusban gazdag. A bokor-füzesektől kezdve, a láperdőkön és a tölgykőrís-szil ligeterdőkön keresztül a gyöngyvirágos tölgyesekig, sokrétű erdőtípust és növényritkaságokkal teletűzdelt aljnövényzetet találunk. Anélkül, hogy a fitocónológiai elemzés hallatlanul érdekes, de e dolgozat keretét messze túlhaladó ismertetésébe bocsátkoznék, néhány növényritkaság felsorolásával érzékeltetem e rendkívül érdekes termőhelyet.

A vizes és mocsaras részekben gyakran kerül elénk a kievi csalán (*Urtica kioviensis*), a mocsári pajzsika (*Thelypteris palustris*) a vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) és még számos kevésbé szembetűnő növény. A száradó lápréteken, régebben zombékokat alkotva, ma ritkán és szálanként fordul elő a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), a fehér zásza (*Veratrum album*) és néhány kosborféle (*Orchis*). Az erdők szélén a turbánliliom (*Lilium martagon*) örvös levele és rózsaszín virága hívja magára a figyelmet, odébb pedig földfelé fordított tulipánszerű virágával, a kockás kotuliliom (*Tritillaria meleagris*) alkot elragadó kis telepeket. Beljebb az erdőben messziről érződik a medvehagyma (*Al-*





*Az Aporliget 16/g erdőrésztlet 75 éves kocsányostölgyese*

*(fotó: ERTI — Jerome R. felvétele)*



*lium ursinum*) illata, világosabb foltokon a farkasszőlő (*Paris quadrifolia*), míg a bokrok alján a szerény kis árnyékvirág (*Maianthemum bifolium*) díszíti a rótszínű avart.

A fásnövények doyenje a 100 évet elérő, vagy azt jóval meghaladó kocsányostölgy (*Quercus robur*) húséges kísérőjével, a mezei szillel (*Ulmus minor*). Utóbbit a vész alaposan megtizedelte. Hol szálanként, hol pedig csoportosan kisebb-nagyobb hézagok keletkeztek ezáltal az erdő állományában. A mélyebb részeken magaskörisek (*Fraxinus excelsior*) utolsó példányai keverednek a rezgő-, fehér- és szürkenyárakkal. Ezek mindegyike túltartott, előregedett, méretes törzsüket vastagon beleték a mohák és zuzmók. Mindkét nyír (*Betula pendula* és *Betula pubescens*) csoportokban és szálanként egymással kereszteződve fordul elő, festő ecsetjére érdemes részletek bővelkednek körülöttük. Az ezüsthárs (*Tilia argentea*) és a kislevelűhárs (*Tilia cordata*) már csak néhány csoportban található. Hatalmas, idős példányok, kiemelkedő, vagy uralkodó szintben körülöttük sok fiatal természetes újulattal.

A teljességre való törekvés nélkül, főbb vonásokban néhány szót a domborzati és a talajviszonyokról. Csupán csak annyit, amennyi a termőhelyi összefüggések megértéséhez szükséges.

Magas homokbuckákkal határolt, kiterjedésének többségében mélyfekvésű, lapos terület. A tisztások alatt vastag „A” szintes réti talaj helyezkedik el. A fekete színű, karbonát-mentes „A” szint alsó részén, szinte mindenütt vastag gyepvasérc réteg teszi nehezen erdősíthetővé a területet. De nincs is szükség a beerdősítésére, mert a virágoszönyeges tisztás úgy ahogy van, szerves része ennek a tájnak. Szépségét csak fokozzák az elszórtan mutatkozó, félbevágott gömb alakra formálódott rekettyefűz csoportok.

Az állományok alatt gyakran jelentkezik az agyagbemosódásos rozsdabarna erdőtalaj. Néhol beérett öntés erdőtalaj vagy megfeneklett rozsdabarna erdőtalajok váltakozva fordulnak elő. A homokbuckákon mindig jelen van a kovárvány, e nagyszerű víztartó réteg, hol vékonyan, hol pedig araszos vastagságban. Ez ad magyarázatot arra, hogy idős kocsányostölgyek egészen magas térszintben is előfordulnak rövid, vastos törzsszel, derékvastagságú ágakon nyugvó hatalmas koronával. Utolsó példányok, melyek eltávolítása után ezt a fafajt többé ide visszaerdősíteni nem lehet. A meglévő örökös harcban állanak az őket fojtogató galagonyával (*Crataegus monogyna*) és a mind jobban betolakodó akáccal.

Az Ecsedi láp eltűnt. Le lehet törölni a térképről. Helyén bőven termő szántóföldi növények ontják a termést. Eltűnt a láp, eltűnt a víz, de eltűnt a Fényi erdő talajából is. Magának az erdőnek a korát, egy kis túlzással évezredekben lehet kifejezni. Ebből az utolsó 100 esztendő — mely alatt mintegy 3400 km belvízlevezető csatorna épült a Nyírségben — végzetes volt az erdő életére. A tölgy már természetes úton nem újul, a fejlődés megállott, sőt az előregedett erdőn a degenerálódás jelei mutatkoznak. Feltjük ezt az utolsó foltot, amely még megmutatná, milyen volt egykor a félnedves termőhelyen álló hársas-tölgyes.

Alig egy évszázaddal korábban sok hasonló erdőfolt akadt a Nyírségben. Helyükön ma telepített nyárasok sorakoznak, meg akácosok. A termőhelyi feltételek megváltoztak, változott a népgazdaság szükséglete és mások a velünk szemben támasztott alapanyag-termelési követelmények.

A jövő útját keresők számára a telepített erdőkön keresztül a farostlemezgyárig vagy a papírgyárig vezet az út. A Fényi erdőre csak a múltbapillantás igényével kell eljárni.

Az emberi beavatkozás, a kultúra terjeszkedése rontott itt be a természet rendjébe, következménye nem elsivatagosodás, hanem egy szukcessziós folyamat meggyorsítása lett. Most ugyancsak az ember vette védelem alá és igyekszik konzerválni a következő nemzedékek számára az élő természet ittfelejtett emlékeit.

#### И. Ковач: ОБ ОДНОЙ ЗАБИТОЙ ИСКОННОЙ ДУБРАВЕ.

В восточном уголке страны на краю бывшего болота находится исконная дубрава Фэньи эрдэ. Этот лес веками был липовой дубравой. Осушение болот, проведенное за последние 100 лет оказалось роковым для первоначального сообщества. Дуб уже не возобновляется естественным путем, на древостое видны признаки деградации. Лесхоз принимает всевозможные меры для поддержания последних массивов дубрав как можно дольше.

#### Kovács J.: DIE DAGEBLIBENEN ÜBERRESTE EINES SICH IM URZUSTAND BEFINDEN- DEN EICHENWALDES.

In der östlichen Ecke des Landes ist am Rande eines einstigen Moors der Eichenurbestand des Fényi-Waldes zu finden. Dieser war Jahrhunderte lang ein Linden-Eichenwald. Die umfangreichen Entwässerungsarbeiten der letzten 100 Jahre wurden für die ursprünglichen Pflanzengesellschaften zum Verhängnis. Die natürliche Verjüngung der Eiche versagt, der Bestand weist Zeichen der Degeneration auf. Der Forstwirtschaftsbetrieb griff zu allen möglichen Massnahmen, um die letzten Teile je länger erhalten zu können.